

בחוק, הלכך מזה שר' אלעזר מחייב, הרי מבואר שסובר כר' עקיבא שניסוך דבר תורה הוא, ולא הלכה למשה מסיני.

כן נראה מפירוש המשנה להרמב"ם ומדברי הרע"ב. אלא שנראה מדבריהם שכך הוא לפי האמת, שלמ"ד הלכה אינו חייב על הניסוך בחוק. ועל כך הקשה בתוס' יום טוב שלמסקנת הסוגיא נראה שר' אלעזר סובר הלכה למשה מסיני ואעפ"כ המנסך בחוק חייב.

ויתכן שהם פרשו הסוגיא כדרך שהעלה לפרש בשפת אמת (וע"ע בזבח תודה), שאמנם סובר ר' יוחנן ניסוך המים דבר תורה הוא ולכך מחייב ר' אלעזר את המנסך בחוק, אך בנוסף לכך נאמרה הלכה למשה מסיני ששיעור הניסוך הוא אף בפחות מג' לוגין, ושנהג רק בחג. ולעולם עיקרה מן התורה מ'נסכיה' (או מ'הסך נסך' – ע' הגרסא שבתוס'). ומה שאמרו 'אשתמיטיה' היינו לריש לקיש, שהוא סבר שהכל מדאורייתא ולא מהלכה, ועל כן הקשה שיצטרך ג' לוגין וכו'.

עוד העיר בתו"ט מצד הסברא, מאי שנא הלכה מדברי תורה, וכי הלמ"מ אינה דאורייתא. וכתב בקרן אורה לפרש שהרמב"ם לשיטתו שכל שלא נאמר במקרא בפירוש נחשב 'דברי סופרים', ולכך אינו חמור כל כך לחייבו בחוק. ועע"ש.

'אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין – והא ר"א מי החג קאמר' – הדיוק הוא מסתימת הלשון 'מי החג' – משמע ללא שיעור. [וקצת קשה הלא מכל מקום לוג אחד צריך, שכן היא שיטת ר' יהודה בסוכה, כמובא ברש"י]. ויש להוסיף שהלשון 'ר"א אומר אף המנסך מי החג...' משמע שבא להוסיף על דברי תנא קמא שהזורק מקצת דם חייב, ואומר שכן הוא הדין אף במי החג, שאפילו אינו מנסך כל השיעור המלא שנהגו בו – שלשה לוגין, אלא מקצת ממנו – חייב, כיון שמן הדין די בפחות (עפ"י תוספות קדושה, מובא בליקוטי הלכות).

'אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה' – כבר עמדו בתוס' מה סלקא דעתין שניסוך המים נוהג בכל השנה. ויש מן האחרונים שפרשו הכוונה לדין תשלומין; כשם שבנסכי יין אם לא הביא נסכיו עם זבחו, מביא נסכי הקרבן לאחר זמן, כן יש לומר בנסכי המים, שאם לא ניסכו בחג מנסכין לאחר החג. הלכך המנסך בשאר ימות השנה בחוק – חייב, שהניסוך ראוי בכל זמן.

ואולם אם ניסוך המים הלכה למשה מסיני היא, כבר פרשו הראשונים (ע' ריטב"א סוכה מט: ויומא כד) שחובת היום הוא ולא חובת זבח, ואם כן אין שייך לנסך אחר עבור החג (ע' בענין זה בהרחבה בספר בית ישי קכא).

דף קיא

'בלמדין ניסוך המים מניסוך היין פליגי' – לתנא קמא למדים, וכשם שבניסוך היין חייבים עליו בחוק ללא כלי לפי שנהג בבמה קטנה שאין שם כלי שרת, אף ניסוך המים חייבים עליו בלא כלי.

ואפשר לומר שהוא הטעם לכך שלת"ק צריך שלשה לוגין בדוקא – כניסוך היין. ולר' אלעזר אין ללמוד זה מזה [שלכך צריך כלי דוקא] ואין צריך ג' לוגין. ואולם אין הדברים תלויים בהכרח זה בזה.

'בירוצי מידות איכא בינייהו' – שלרבי אלעזר ברבי שמעון לא נתקדשו, הלכך אם ניסך שלשה לוגין שמכילים בתוכם בירוצי מידות שלא נתקדשו בתוך כלי – פטור, שחסר בשיעור ג' לוגין. וכן אם אסף שלשה לוגין יין מן הבירוצים ונסכם בחוק – פטור (עפ"י חק נתן. וע"ע יד דוד; חזו"א מנחות כז,ז).

‘כשתמצא לומר, לדברי ר’ ישמעאל לא קרבו נסכים במדבר ולדברי רבי עקיבא קרבו נסכים במדבר’ – אעפ”י שנחלקו בדרש אל ארץ מושבותיכם אם בכל מושבות משמע או לאחר ירושה וישיבה משמע. וכן רבי ישמעאל דרש מלכם – במה הנוהגת לכולכם, מכל מקום עיקר מחלוקתם תלויה בשאלה אם קרבו נסכים במדבר, שאם כן אזי מסתבר שעיקר הכתוב בא לומר על במה קטנה ו’מושבותיכם’ נדרש לכל מושבות. או שמא לא קרבו, ואז מסתבר יותר לדרוש מ’לכם’ – לבמה גדולה בלבד (עפ”י יד דוד, בישוב קושיית פנים מאירות – וע”ש באריכות).

ובשפת אמת כתב ששתי השאלות אינן תלויות לגמרי זב”ז, אלא בכיוון אחד. כלומר, לדברי ר’ ישמעאל ודאי לא קרבו במדבר, אבל לר’ עקיבא יתכן שקרבו, אך גם יתכן שלא קרבו ומ”מ לשון ‘מושבותיכם’ משמע לו אפילו במת יחיד.

‘זהשתא דאמר רב אדא בר אהבה מחלוקת בשיריים הפנימיים אבל בשיריים החיצונים דברי הכל לא מעכבי, כי קאמר רבי נחמיה בשיריים הפנימיים כי תניא ההיא בשיריים החיצונים’ – רבנו תם (בתוס’ לעיל לט.) פרש ‘כי קאמר ר’ נחמיה’ – בשיריים מעכבים [אם כילה כיפר, ואם לא כילה לא כיפר] – רק בפנימיים [ודלא כר’ יוחנן שרצה לומר שלדעת ר’ נחמיה אף חטאות חיצוניות מעכבות]. זכי תניא ההיא – כברייתא דר’ נחמיה ור’ עקיבא – שאין שירים מעכבים – ‘בשירים החיצונים. ולעולם ר’ נחמיה מחייב בחוץ בין בשירים פנימיים ובין בחיצונים. (ודלא כרש”י שפרש ‘כי קאמר ר’ נחמיה’ במשנתנו, ששירי הדם שהקריבן בחוץ חייב – רק בפנימיים. וע”ע בשפת אמת).

‘השוחט את העוף בפנים והעלה בחוץ – פטור’ – שאינו מתקבל בפנים, ואם עלה – ירד (פשוט. וכמוש”כ רש”י ותוס’ בע”ב, ותוס’ לעיל סח: טז.).

(ע”ב) ‘רבא אמר: קבלה בכלי חול איכא בינייהו...’ – ומחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון היא לשיטתם לעיל בדין ‘נשפך הדם’, האם כשעלה ירד אם לאו, וממילא נפקא מינה לחיוב בחוץ. וצריך טעם מדוע נקטו קבל בכלי חול (וכן לעיל קח.) ולא נשפך. ואמנם לפי מה שצדדו בתוס’ (לעיל פד) שמודה רבי שמעון אם לא נתקבל הדם כלל, שאם עלה ירד – אתי שפיר, אך אם לא ננקוט כן (כפי שהרבו האחרונים לתמוה על כך) – קשה. והיה נראה שאינו חייב על העלאת חוץ כששחט בחוץ אלא אם זרק הדם, שכשם שלמדו (קה:): חיוב חוץ מבמה לענין הצרכת מזבח דוקא, כמו כן צריך זריקת דם דוקא, כבבמה. הלכך נקטו קבל בכלי חול וזרק בכלי חול (עפ”י חזון איש יט, ד).

וע”ע: אחיעזר ח”ב כט, ד. ע”ע דרך נוספת בסוגיא בספר חדושים ובאורים י, ג.

*

ענין אכילה בקרבנות

‘... ועל זה נצטוו באכילת הפסח, כי הקנה וושט סמוכים זה לזה, זה מוציא דבור וקול וזה מכניס מאכל, והם נקראים ‘סימנים’ – שבהם סימן החיות; בקנה הוא שואף החיות ברוח, דלולי זה אין לו חיות, ובאדם על ידי זה יש בו כח הדבור להיות רוח ממללא, ובאכילה דושט הוא קיום החיות. ושורש החיות של איש הישראלי תלוי רק במה שמכיר רבונו ושהש”י שוכן בקרבו ‘אתה מחיה

את כולם'. והחיות שמקבל מאכילה הוא גם כן רק ממה שרצון הש"י היה שיאכל ויקבל מזה חיות, וכמו שנאמר כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, ורצה לומר, לא לחם לבד, נפרד מהש"י, רק בצירוף המוצא פי ד' עם הלחם – זה הוא המחיה, דלולי הכרה זו אין נקרא חיות אצל איש ישראלי כלל.

ועל ידי זה נחשב האכילה כקרבן, וחשוב עוד יותר, כמו שאמרו ז"ל (מדרש לקח טוב בראשית כז) על הפסוק כי הקרה ד' אלקיך לפני – אם לקרבנך הזמין, למאכלך לא כל שכן; כי השולחן דומה למזבח (חגיגה כז.) וכן איתא (ביומא עא.) הממלא גרונו של ת"ח יין – כמקריב נסכים, כי היכל ד' ומזבח ד' המה ועדיפי ממזבח אבנים הגשמי. ואמנם לזה צריך שלימות הכוונה לשם שמים, שלא יאכל לתאותו רק לפי שהש"י קבע כן בבריאה דקיום חיות הוא ע"י מאכל על כן זהו רצונו, וכדרך שאמרו פ"ק דחולין (ו.) 'אני הולך לעשות רצון קוני' על הילוך הטבעי של הנהר – כיון שקבע הש"י הטבע כך, זה רצונו, ואיכא נמי מצוה על זה, נשמה שנתתי בך החיה, כמו שאמרו בתענית (כב.) ועל זה תקנו רז"ל הברכה לפני כל אכילה, להכיר שהש"י הוא שיצר המאכל להחיותו.

וזהו אף בחול; ומוסיף עליו שבת ויום טוב דהאכילה מצוה, דאז אף מה שאוכל מותרות הכל הולך לקדושה כידוע מהאריז"ל, כיון שהכל מצוה כשמתענג מזה. ועדיין גם זה אינו מצוה גמורה שהרי מי שהתענית עונג לו – רשאי להתענות גם כן, וגם אין מברכין עליה 'אשר קדשנו במצותיו ורצונו' וגם אין אותו מאכל פרטי מצוה; מוסיף עליה אכילת פסח ומצה וכיוצא שגוף אכילת אותו מאכל מצוה גמורה שאינו יכול להתבטל ממנה, ומברכין עליה 'אשר קדשנו במצותיו ורצונו' – דכולו קודש ממש לד' וכאכילת כהנים קרבנות, דעל ידי זה בעלים מתכפרין כמו בגוף ההקרבה לה' בזריקת דמים והקטרת אימורין, דכהנים משלחן גבוה קזכו, והם שלוחי דרחמנא. וכך כל אכילות מצוה. ובוה מתקדשים אברי הושט וקרבים ומעיים כקדושת מקדש ומזבח להיות משכן לקדושתו ושכינתו ית' בקרבן, ולהיות המאכל נותן חיות ודם ללב, וממנו מתפשט החיות לכל אברים – על ידי זה מתקדש הלב בקדושת בית קדשי קדשים כמו שאמרו בזוהר, ומתפשט הקדושה בכל הגוף עד שמגיע לכלי הדבור ונפתח הפה לומר הלל שאומרים חציו אחר כך מטעם זה, ועל ידי זה 'פקע איגרא', פירוש שבוקע ועולה עד לרקיע, והוא כאילו נפקע הגג המפסיק וחוצץ בינו לרקיע השמים, ואף על פי שעיקר העליה הוא ההלל, הוא דייקא על ידי כזית פסח הקודם, ואפילו אוכל הרבה, אותו כזית שהוא חובה הוא הנותן כח בהלילא שיפקע איגרא. ושמעתי דמלת 'גג' הוראתו על הגובה והגיאות...!

(מתוך מחשבות חרוץ עמ' 67 ואילך)

דף קיב

'הא מני ר' נחמיה דאמר שיירי הדם שהקריבן בחוץ חייב' – ומדובר בחטאות הפנימיות (לפרש"י דלעיל) ששפיכת שירייהן מעכבת לר' נחמיה.

ולכן נקטה המשנה 'חטאת שקבל דמה... ולא עולה, כי רק בחטאת יש ששפיכת שירים מעכבת. [ובלא"ה י"ל שמשום הסיפא נקט 'חטאת']. וצ"ע שבתוספתא (יב) מובא דין זה בעולה (ע' אור הישר).